

Molnos Péter

A VÉGZÉSTŐL A BÖRTÖNIG

A DERKOVITS-PER HITELES TÖRTÉNETE

A legismertebb magyar festmény, melyet egy konkrét bírósági ügy ihletett, Derkovits Gyula *Végzés* című képe.¹ (1. kép, 74/XI. tábla) A művészre jellemző frappáns vizuális nyelv elemei, a kép a képben, a feliratok, az árnyék és a „valóság”, valamint a realitások különböző szintjeinek tudatos ütköztetése mind a tartalmi mondanivaló képi megfogalmazásának eszközei. A festő az ablak és az árnyékok megjelenítésével, szerepük kiemelésével segíti a nézőt a történet „olvasásában”, majd lendíti tovább az általános vonatkozások felé. A Markó utcai Táblabíróságtól érkező végzésen egy szelet kenyér fekszik, mely az absztrakt, személytelen jog uralmát felülíró egzisztenciális kényszer és kiszolgáltatottság emblematikus tömörségű szimbóluma. A tetőn lépdelő macska árnyéka a tűzfal síkjára vetül, s baljósan közelít a „valóságos” madár felé: a kilakoltatással fenyegető bírósági irat konkrét tartalmát a háttér látványa értelmezi, kommentálja, s emeli a festményen látható pillanatot az ártatlanság és a végzet, a kiszolgáltatott elesettek és a brutális hatalom találkozásának szimbolikus aktusává. Az asszociációk sorát tovább bővíti a háttér – a realitás különböző szintjeit egyesítő – paradoxona: az árnyékmacska sohasem érheti el a békésen csicsergő madarat, hiszen valójában az udvar mélysége elválasztja őket egymástól.²

A kép témája valós élményen alapul. A Derkovits házaspár az 1930-as év tavaszára már tetemes lakbérhátralékot halmozott fel. A Hunyadi tér 10. alatt álló épületet tulajdonló bank³ időről-időre fizetési felszólításokat küldött, melyeknek Derkovits – az elmaradó képeladások és a Ferenc József-díjra benyújtott pályázat elutasítása miatt – nem tudott eleget tenni.⁴ (2. kép) A tartozás fejében képet kínált fel készpénz helyett, ám ajánlatát nem fogadták el. A festő özvegyének emlékei szerint augusztus 10-én már ügyvédi felszólítás érkezett az elmaradt lakbér ügyében, melyre Derkovits

¹ Budapest, MNG [továbbiakban: MNG], ltsz.: 57.48.T.

² A motívummal kapcsolatban érdekes epizódot idéz fel a kor egyik legjelentősebb műkereskedője. Fränkel József visszaemlékezése szerint, mikor 1930 folyamán Kemény Simonnal és Fruchter Lajossal látogatást tett Derkovitsnál, beszélgetésbe elegyedett a festővel: „Azt mondom neki, ide hallgasson, hát fessen valami képet nekem. Erre azt mondta, nincs képem. Hát mondom, fessen. Azt mondja, nem tud festeni, nincs témája. Hát nincs témája? Hát fessen macskát a háztetőn, vagy ilyen hasonló dolgokat.” MTA Művészettörténeti Intézet, Adattár, ltsz.: MKCS-C-I-150/3/34-35.

³ Soló Kereskedelmi Bank Rt. (Említi: Mihályfi Ernő: Művész az uccán. Derkovits Gyula és a háziúr elmondja egy szomorú kilakoltatás történetét. *Magyarország*, 1931. augusztus 26. 7. – újraközölve: Mihályfi Ernő: *Művészek, barátaim. Válogatott képzőművészeti írások*. Budapest, 1977. 73-76.)

⁴ Derkovits Gyuláné: *Mi ketten. Emlékezés Derkovits Gyulára*. Sajtó alá rend. Erdei Sándor. Budapest, 1954. 97., 99.

1. Derkovits Gyula: Végzés, 1930. Tempera, vászon, 61 x 51 cm. MNG, ltsz.: 57.48 T.
© Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria

jól ismert makacsságával reagált: „Ha kép nem kell, hát álljon a harc” – olvashatjuk első reflexióját a *Mi ketten* lapjain. A nincstelen festő és a könyörtelen háztulajdonos konfliktusáról kialakuló egyszerű képet alaposan árnyalja mindaz, ami a kor egyik legjelentősebb műgyűjtője, Fruchter Lajos 1941-ben született visszaemlékezéséből kiderül. Szavai szerint először 1930 áprilisának végén vagy a következő hónap elején kereste fel Derkovitsot.⁵ Azon túl, hogy több képet is vásárolt tőle, egy ideig

⁵ Fruchter – visszaemlékezése szerint – először azt követően látogatta meg Derkovitsot, hogy a *Szülő-*

2. Duray Tibor: A Hunyadi tér télen, 1937. Magántulajdon.
 A Derkovits művészetéért rajongó Duray Tibor 1937-ben több alkalommal lefestette lakása ablakából a Hunyadi tér szemközti oldalát, a karcsú oromzattal dekorált, 10-es számú bérházzal, melynek 4. emeleti, udvarra néző ablaka előtt a Végzés jelenete játszódik.

evő című képet is felvonultató műcsarnoki kiállítás bezárt. Ez a tárlat az 1930-as „Tavaszi kiállítás” volt, mely április 13-ig tartott nyitva. Fruchter Lajos: *Művészek és műalkotások között*. [1941]. – Közreadva: Bodnár Éva: *A magyar műgyűjtés történetéből. Fruchter Lajos gyűjteménye. Művészettörténeti tanulmányok. A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve*, 1953. Budapest, 1954. 638–655. – az említett rész: 642.

rendszeres támogatást, heti 30, majd 50 pengőt folyósított a számára. Mivel a festő ennek ellenére sem fizette ki a lakkbért, a további támogatás feltételül szabta a kilakoltatás veszélyével fenyegető tartozás kiegyenlítését.⁶ Ezt egy ízben – feltehetően néhány barátját is bevonva – maga Fruchter tette meg: közel egy egész évnyi hátralékot fizetett ki a banknak.⁷

A gyűjtő és a művész kapcsolatára az özvegy természetesen másként emlékezett. Szerinte az első látogatásra 1930. szeptember 2-án, a legendás tüntetés másnapján került sor, s ez alkalommal az egyébként mindvégig név nélkül szereplő – magas, jól táplált, hatvan év körüli férfiként leírt⁸ – műbarát ötszáz pengőért megvásárolta a *Végzés* című festményt.⁹ Viki szerint az elkövetkező hetek során Fruchter még két művet vett meg, melyekért összesen hatszáz pengőt fizetett, de – látva az egyre halmozódó lakkbérhátralékot – a további támogatások feltételül szabta azt, hogy „a képekért járó összegeket a jövőben egyenesen a banknak utalja át. (3. kép) Gyula nem kér ebből a gyámkodásból, nem akar a műpártoló és a bankár együttműködésének játékszere lenni – a műgyűjtő pedig nem hajlandó tovább vásárolni.”¹⁰

3. Fruchter Lajos, 1943 körül.
Az Oltványi Ártinger Imre 50. születésnapjára készült „Gresham-tabló” részlete. Magántulajdon

⁶ Fruchter és Derkovits kapcsolatáról, a gyűjtő és a művész özvegy szemszögéből: Fruchter 1941. i. m. 645–646.; Derkovitsné 1954. i. m. 108–110.; Molnos Péter: *Derkovits. Szemben a világgal*. Budapest, 2008. 72–74.

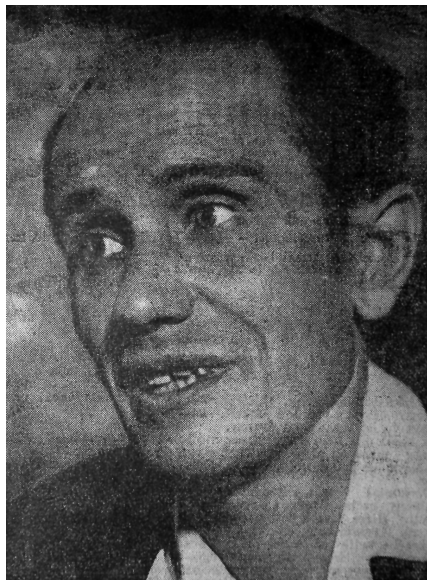
⁷ „Egyébként humánus érzésű műbarátok nevében és helyettem a kilátásba helyezett összegből 750.-pengőt felperes ügyvédje dr. Sallay Ábris ügyvéd úr kezéhez kifizettek és így lakkbérem, illetve a keresetbe helyezett összeg kiegyenlítést nyert.” Derkovits Gyula kérvénye „A lakásügyi Végrehajtások Lebonyolításával Megbízott Miniszteri Biztos Úr Óméltóságához!” MNG Adattár, ltsz.: 14047/60/14. Az 1931. február 20-án kelt kérvényre utólag Rózsa Miklós özvegye az alábbi szöveget írta: „Ezt a kérvényt férjem szövegezte Derkovics Gyula helyett és a hatósági eljárást ő intézte el. Özv. Rózsa Miklósné.”)

⁸ Fruchter ekkor csupán 48 éves volt, ám a róla fennmaradt fénykép tanúsága szerint valóban „jól táplált”.

⁹ A *Végzést* – Fruchter idézett memoárja szerint – „hálából”, ajándékként kapta a festőtől. Az első megvásárolt mű valójában a *Szólőevő* lehetett, melyet alig pár hónappal korábban, a műcsarnoki kiállítás apropóján Petrovics Elek ajánlotta a gyűjtő figyelmébe.

¹⁰ Derkovitsné 1954. i. m. 110.

1931 nyarán már hetente érkeztek a bérházat tulajdonló banktól az ügyvédi felszólítások, míg a kilakoltatásról értesítő végzést – a művész özvegyének visszaemlékezése szerint – augusztus 17-én kézbesítették.¹¹ Egy nappal később a hatóság érvényt is szerzett a benne foglaltaknak.¹² A drámai esemény, mely során a lakásban található festményeket is lefoglalták, természetesen fontos szerepet játszott a házaspár életében, s tovább élte a derkovitsi világkép két szembenálló pólusa között feszülő ellentétet.¹³ A korabeli sajtó nagy felületen számolt be az intézkedés részleteiről, s ennek az eseménynek köszönhető a festőről készült legismertebb fénykép, Escher Károly felvétele.¹⁴ (4. kép, 74/I. tábla) Az *Adalék a magyar művésznyomorhoz* című cikkben a következőket olvashatjuk: „A végrehajtó kedden délután megjelent két rendőr kíséretében Derkovits lakásában és a festőművészt fölszólították, hogy azonnal hagyja el a lakást. A megdöbbsent ember kérlelni kezdte a végrehajtót, hogy legyenek tekintettel béna kezére és arra, hogy képeinek értékesítéséből utólag kifizeti házbértartozását, a végrehajtó azonban

4. Escher Károly: Derkovits Gyula, 1931 (Derkovits Gyula a kilakoltatás után, Derkovits Gyula panaszkodik). Reprodukció Az Est 1934. június 20-i számából. A lapkivágat lelőhelye: MNG Adattár, ltsz.: 14327/62. © HUNGART

¹¹ Derkovitsné 1954. i. m. 115. Ekkorra – az 1930-as tartozás rendezése után – Derkovitsék újra, nyolc hónapos, kb. négyszáz pengős elmaradásban voltak. (Mihályfi 1931. i. m. 7.)

¹² A *Mi ketten* lapjain olvasható beszámoló szerint a kilakoltatás két nappal a végzés kézbesítése után, augusztus 19-én délben történt. A korabeli lapok tudósításából és az ügy irataiból azonban nyilvánvaló, hogy az eseményre egy nappal korábban, vagyis augusztus 18-án, délután öt órakerült sor. Ld.: Páll József: Derkovits Gyulát, az ismert festőművészt és feleségét kilakoltatás után előállították a rendőrségre. *Esti Kurír*, 1931. augusztus 19. 5.; Derkovits Gyula izgalmas kilakoltatása. *Magyar Hírlap*, 1931. augusztus 20. 11.

¹³ Derkovits özvegye az általa összeállított, korabeli újságkivágatokat tartalmazó, ma az MNG Adattárban őrzött füzetbe, a *Magyar Hírlap* Derkovits Gyula festőművész izgalmas kilakoltatása című cikke mellé az alábbi sorokat írta: „A krónika arról bölcsen hallgat, hogy Derkovits Gyula összes munkáit a Háziúr, a Bankos lefoglaltatta és a pincébe rakatta. Csak 1934 szept. végén Derkovits halála után az Ernst kiállításra, Bank kölcsön ellenében amit 1 hónapra kaptam Artinger Imrén keresztül, kb. 600 Ft-ot oldották föl a képeket.”

¹⁴ „Rokkant, félkezére béna és beteg ember Derkovits Gyula. Ahogy beszél, szemei hol lázasan kiug-

hajthatatlan maradt. Az egyik rendőr megragadta Derkovits karját és erőszakosan rángatni kezdte. Amikor ezt Derkovitsné meglátta, olyan izgalom fogta el, hogy a rendőr mellé ugrott és ki akarta szabadítani férjét. Derkovits kifakadt az erőszakos eljárás ellen és állítólag kijelentette, hogy őt még a kommün alatt sem dobták ki lakásából, és amit vele csinálnak, az nem más, mint házbérdiktatúra, az ilyen eljárások pedig 1514-hez vezetnek.

A végrehajtásban segédkező rendőrök Derkovitsék viselkedését hatósági közeggel szemben alkalmazott erőszaknak, kijelentéseiket izgatásnak minősítették és a művészt összekötözött kézzel előállították a főkapitányságra.

A házbeliek tanúvallomásával szemben a rendőrök jelentésükben ellenszegülést írtak, azt állították, hogy Derkovitsné fojtogatni kezdte őket, a festőművész pedig azt mondta, hogy: Jön a forradalom, mert még a kommün alatt is jobb volt, mint most!

A Derkovits házaspárt szerdán délelőtt hallgatták ki a főkapitányságon. Tagadták a nekik tulajdonított kijelentéseket, amire szabadlábra helyezték őket, de hatósági közegek ellen elkövetett erőszak címén folytatják ellenük az eljárást.¹⁵

A per, a bírósági tárgyalás és az ítélet meghozatalának történetét korábban csak a Derkovits-mítosz megalapozó *Mi ketten* című könyv lapjairól ismerhettük.¹⁶ Érdeemes, ha csak a címszavak erejéig is, összevetni a kötetben, s nyomán Körner Éva kiváló monográfiájában is publikált információkat a Fővárosi Levéltárban megtalált, s részleteiben elsőként e tanulmányban idézett iratokkal.¹⁷ Az özvegy elbeszélése szerint a kilakoltatásra érkező végrehajtó és az intézkedést foganatosító rendőrök dulakodni kezdtek velük, mikor Derkovits nem volt hajlandó önszántából elhagyni a lakást. Közben azt kiabálta: „A képeimet is dobják ki velem!” A feleség pusztán annyit tett, hogy a szíjbilincs szorításakor – féltve férje félig béna bal karját – lefogta a rendőr kezét. Mindezekért a tettekért az özvegy által „híresen kommunis-tafalónak” nevezett Szemák Jenő törvényszéki tanácselnök rövid tárgyalás után a festőt hat hónapra ítélte, háromévi próbaidőre felfüggesztve, őt magát pedig ötven pengő pénzbüntetésre, vagy az ezzel egyenértékű, öt nap elzárásra. A meglelt bírósági iratok alapján Derkovits a kilakoltatás során a következő kijelentést tette: „lesz még nemsokára forradalom, a kommunizmus alatt sokkal jobb volt, akkor legalább nem raboltak”, mellyel – a vádirat szavai szerint – „az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatását és megsemmisítését, különösen a proletár néven ismert társadalmi osztály kizárólagos uralmának erőszakos létesítését követelte és erre

ranak, hol meg mélyen süllyednek vissza nagy sötét gödrükbe. Homloka sárgán fénylik, az arcát ilyen megkínzottan örökíti meg a fényképezőgép, amint panaszkodása közben észrevétlenül kattant a lencse zárja”. Mihályfi 1931. i. m. 7.

¹⁵ „Adalék a magyar művésznemorhoz”. *Népszava*, 1931. augusztus 20. 12.

¹⁶ Az alábbi szövegrész kisebb változtatásokkal megjelent a Nyolcak konferencia alkalmával kiadott kötetben. *Enigma*, 2011. No. 69. 137-139.

¹⁷ Derkovitsné 1954. i. m. 115-120.; Körner Éva: *Derkovits Gyula*. Budapest, 1968. 195.; Budapest, Budapest Főváros Levéltára [továbbiakban: BFL] – VII. 18. d - 1932 - 03/0006; BFL - VII. 5. c - 1932 - 3101.

101611 k. ú. szám.
19231

Az iktatott idegen irat száma: 122480
971/32

*További felek: Derkovits Gyula
Fruget és 2. Derkovits Gyuláné
nével Dombay Viktória - született
Budapest 1898 március 21.
v. 42k, keresztelést -
az 1914. XL. te 49. 2. cikk. be. utolsó
kétjegyű közege elleni enyhítéskor
szeg. ellen*

*További Derkovits Gyula és De-
kovits Gyuláné felek előben a
kielégeltetést fogalmaztatásán
kiemelték Dönvits István és
Dezsi Sándor állam sevelőknél
ellenjegyzést is arról, hogy a
kollégák - vagyis hatóság közege
hiszen az igazságot az állam-
nem az országgal akadályoztat.
Ullási hivatali állás felfüg-
gesszék alatt. Jóllehet bántul-
maztaték.*

Jóváhagyva!
**A vádtanács elnökének
A vizsgálóbírónak**

A nyomozás iratait idezárva a **bűnjetekkel-
együtt** a következő

vádirat

benyújtásával küldöm át:

1. Derkovits Gyula Gyula

szabadlábban levő,
Dombayhely en
1898. évi aprilis hó
13. napján született
kereszt vallású
Beregi (v. Ullási) u. 95
lakos
kereszt t a B-T-K
az 1921. IV. te 59. cikk. be.
szab. utköző
és Szék pontja szerint minősített
az állam és közvagyon elleni
fellegyalomai tárgyú ügyben
Derkovits Gyula ^{hivatalos} ^{vetsege} címén
azzal vádolom, hogy Budapest, 1921
évi augusztus hó 18. -ik napján
lett annak kizárólagos elnök-
délvezője, nemcsak a for-
dalom, a kommunizmus alap-
szabályait jellemezte, hanem leg-
előbb nem szabályozta -
és állam és közvagyon elleni
szabályok ellenében fellegyalomai
közösségben, hivatalosan
a vádlott részén ismételt köz-
dalom, köztudomásúlag a köz-
nemzet részben kizárólagos kö-
zelettel s erre igazgatót -

5. A Derkovits-perben született vádirat első oldala, 1931. Budapest Főváros Levéltára - VII. 5. c - 1932 - 3101.

6

A budapesti kir. büntető törvényszék.

B. XII. 3101 / 2
1932.

A Magyar Szent Korona Neveben!

A budapesti kir. büntető törvényszék az alábbi és társadalmai rend és józanok fellegatásának irányába igazságos és igazságos urak Derkovits Gyula József és társai ellen a kir. ügyészségnek 101614/1931. évi. január 23. napján foglalt vád felett Dr. Fényes János kir. törvényszéki tanácselnök mint elnök, Dr. Kovács Olivér kir. törvényszéki bíró és Dr. Janovitch Tibor kir. törvényszéki, valamint új. Szabó János kir. törvényszéki jogzó mint joggyógyvezető részvételével, Dr. Földes Károly Károly kir. ügyész, mint közvédelmi és a gyakorlaton lévő Derkovits Gyula József és Derkovits Gyuláné öz. Dombay Viktória védőttakkal és Dr. Traubert Ruzsics ügyvédnek mint mindkét vádlott részét jóval meghatalmazott védőnek jelenlétében, Budapestben 1932. évi. május hó 23. napján megtartott nyilvános főtanácskés tárgyalásán, a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

ítéletet:

I. A gyakorlaton lévő Derkovits Gyula József vádlott 38 éves, sz. vallású, nyambathelyi születésű, ügyészség 101614/1931. évi.

6. A Derkovits-perben született ítélet első oldala, 1931. Budapest Főváros Levéltára - VII. 5. c - 1932 - 3101.

izgatott”. (5., 6. kép) A vádirat szerint „Derkovics Gyula és Derkovics Gyuláné fenti időben a kilakoltatásuk foganatosítására kirendelt Dömötör István és Deczli Sándor államrendőröknek ellenszegültek és azokkal dulakodtak – vagyis a hatóság közegét hivatásuk jogszerű gyakorlásában erőszakkal akadályozták illetve hivatásukból folyó eljárásuk alatt tetteleg bántalmazták.”

A vádlottak az 1932. május 23-án megtartott tárgyaláson beismerték bűnösségüket, így nincs okunk kételkedni a vázolt események megtörténtében. A bíróság Derkovitsot bűnösnek találta „állami és társadalmi rend erőszakos felforgatására irányuló izgatás”, míg feleségét „hatósági közeg elleni erőszak” vétségében. A festő – özvegyének állításával ellentétben – nem hat, hanem csupán egyhavi, felfüggesztett fogházbüntetést kapott, míg feleségét valóban 50 pengős pénzbüntetésre, illetve 5 napi elzárásra ítélték – melyből végül négy napot le is ült.¹⁸ Erre azonban nem a *Mi ketten* lapjain megadott 1932. január 4-én, hanem egy évvel később, 1933. február 3-tól került sor – ami azért lehet fontos a számunkra, mert az özvegy több képről, így a *Téli napról*, a *Hídépítőkről* és a *Téglahordóról* is azt állítja könyvében, hogy azok elzárása idején készültek el.¹⁹ Még egy látszólag apró, de nem kevés tanulságot hordozó adalék, melyet Dombay Viktória a *Mi ketten* lapjain elfelejtett megemlíteni, de a bírósági iratokból kiderül: a tárgyaláson a vádlottak védője a korszak egyik legnagyobb nevű ügyvédje, Dr. Vámbéry Rusztem, korábbi egyetemi tanár volt, akit a Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartása miatt megfosztottak katedrájától, de ügyvédként a húsz-harminc évesekben éppen a Horthy rendszer ellenzékének híres pereiben, például a népbiztosok perében, a Rákosi-perben vagy a József Attila elleni 1924-es eljárásban vállalt központi szerepet. 1938-ban emigrált. Felettebb öntörvényű és jellemes ember lévén nem csak a Horthy-rezsim, hanem a II. világháború utáni új hatalom is hamar elvesztette becsületét a szemében, és a koalíciós időkben kapott washingtoni nagyköveti posztjáról megbízása lejártakor nem tért vissza, hanem 1948. május 2-án ismét emigrációba vonult. Talán nem csak a feledékenység tette, hogy Derkovits özvegye nem említette meg a nevét az ellenük folyó per igen részletes tárgyalásánál.

MELLÉKLETEK

I. melléklet²⁰

„A lakásügyi Végrehajtások Lebonyolításával Megbízott Miniszteri Biztos Ur
Öméltóságához!

¹⁸ A Fővárosi Levéltárban megtalált iratok között van az akkor már csak 40 pengőre rúgó pénzbüntetés behajthatatlanságát kimondó határozat is, mely 1932. november 10-én kelt, valamint egy „Tartozási kimutatás”, melyből kiderül, hogy a négynapos elzárás 1933. február 3-tól 6-ig tartott.

¹⁹ Derkovitsné 1954. i. m. 127.

²⁰ MNG Adattár, ltsz.: 14047/60/14

M. B. 2800/1930. sz. alatt lakás kiürítése iránt folyamatba tett peremben 1931. március 1.-ig az eljárás felfüggesztetett. Tekintettel azonban arra, hogy előző kérvényemben jelentett egészségi állapotom máig nem javult és munkaképességemet jelentékenyen csökkenti, továbbá arra, hogy a Képzőművészek Új Társasága (Kut) által ez év március havára kitűzött kiállítást a társaság elhalasztotta és így képeimet a legjobb műpiacon értékesíteni nem tudom, önhibámon kívül még mindig nem vagyok abban a helyzetben, hogy fizetési kötelezettségemnek legjobb akaratom mellett is eleget tehessek.

Egyébként is humánus érzésű műbarátok nevében és helyettem a kilátásba helyezett összegből 750. – pengőt felperes ügyvédje dr. Sallay Ábris ügyvéd úr kezéhez kifizettek és így lakbérem, illetve a keresetbe helyezett összeg kiegyenlítését nyert.

Mindezen indokok alapján, de meg azért is, mert a Képzőművészek Új Társasága (Kut) igazgatósága ígéretet tett, hogy május 1.-től kezdve a szentendrei művésztelepen fog elhelyezni, tisztelettel kérem, hogy a kilakoltatási eljárást május hó 1.-ig felfüggeszteni méltóztassék.

Tisztelettel
Derkovits Gyula”

II. melléklet²¹

A Budapesti kir. Büntető törvényszék.
B. XIV. 3101/1932/2

A Magyar Szent Korona Nevében!

A budapesti kir. Büntető törvényszék az állami és társadalmi rend erőszakos felforgatására irányuló izgatás vétsége miatt Derkovits Gyula József és társa ellen a kir. ügyészségnek 101614/1931 kü. számú vádiratban foglalt vád felett Dr. Szemák Jenő kir. törvényszéki bíró és Dr. Janovich Tibor kir. törvényszéki, valamint ifj. Szabóky Jenő kir. törvényszéki jegyző mint jegyzőkönyvvezető részvételével, Dr. Szádeczky-Kardos Lajos kir. ügyésznek, mint közvádlnak a szabadlábon lévő Derkovits Gyula József és Derkovits Gyuláné sz. Dombay Viktória vádlottaknak és Dr. Vámbéry Rusztem ügyvédnek mint mindkét vádlott részéről szóval meghatalmazott védőnek jelenlétében, Budapesten 1932 évi május 23. napján megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő ítéletét:

I. A szabadlábon lévő Derkovits Gyula József vádlott 38 éves, rk. vallású, szombathelyi születésű, újpesti (Török Ignác ut 6.) lakos, magyar állampolgár, atyja Derkovits Gyula. Anyja Csontos Erzsébet, nős Dombay Viktóriával, katona volt, 4 elemi végzett, vagyontalan, festőművész, bűnös az 1921. évi III. t. c. 5. §-ának első

²¹ BFL - VII. 18. d - 1932 - 03/0006

bekezdésébe ütköző az állami és társadalmi rend erőszakos felforgatására irányuló izgatás vétségében.

II. A szabadlábon lévő Derkovits Gyuláné sz. Dombay Viktória vádlott, 34 éves, rk. vallású, budapesti születésű, újpesti (Török Ignác ut. 6.) lakos, magyar állampolgár, anyja Dombay Anna, férjes, 6 elemít végzett, vagyontalan, háztartásbeli, bűnös az 1914. évi XL. tc. 4. §-ának második bekezdésébe ütköző hatósági közeg elleni erőszak vétségében.

A kir. törvényszék ezért:

I. Derkovits Gyula József vádlottat az 1921. évi III. t. c. 5 §-ának első bekezdése és 9 §-a alapján 1 (egy) hónapi fogházra mint főbüntetésre, továbbá 1 (egy) évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlásának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli; a fogházbüntetés végrehajtását a Bn. 1. §-a alapján 3 (három) évi próbaidőre felfüggeszti;

II. Derkovits Gyuláné sz. Dombay Viktória vádlottat az 1914. évi XL. tc. 4. §-ának II. bekezdése alapján a II. Bn. 4. § alkalmazásával 50 (ötven) pengő pénzbüntetésre ítéli; a pénzbüntetést behajthatatlanság esetén a II. Bn. 8 és 10. §-a alapján 10 pengőnként 1 (egy) napi, összesen 5 (öt) napi fogházra kell átváltani;

Az ítélet végrehajthatóságának kimondása esetén hivatalvesztést és politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését a felfüggesztő ítélet jogerőre emelkedésének napjától kell számítani.

A pénzbüntetést az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt kell végrehajtás terhével q 45100/1931 I. M. számú rendelet értelmében a m. kir. postatakarékpénztár központjánál vagy bármely más m. Kir. postahivatalnál a m. kir. igazságügyminisztérium javára az 1892. XXVII. tc. 3. §-ában meghatározott célra megfizetni.

A vádlottak a Bp. 480 § és 481 §-a értelmében kötelesek az eddig netán felmerült bűnügyi költséget egyetemlegesen, az ezután felmerülő bűnügyi költséget pedig külön-külön az államkincstárnak megtéríteni.

A kir. törvényszék Derkovits Gyula József vádlottat az 1914. évi XL. tc. 4 §-ának második bekezdésébe ütköző hatósági közeg elleni erőszak vétsége miatt ellene emelt vád alól a Bp. 326 § 2. pontja alapján felmenti.

A kir. törvényszék elrendeli, hogy az ítélet jogerőre emelkedése után a Bp. 494. § alapján a kir. ügyészséggel, a mellékbüntetés nyilvántartása végett pedig a Bp. 330 § alapján Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispáni hivatalával közöltessék.

Indoklás:

A kir. törvényszék a következő tényállást állapította meg:

Derkovits Gyula József vádlott Budapesten, 1931 évi augusztus hó 18. napján tett ama kijelentésével, „lesz még nemsokára forradalom, a kommunizmus alatt sokkal jobb volt, akkor legalább nem raboltak”, az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatását és megsemmisítését, különösen a proletár néven ismert társadalmi osztály kizárólagos uralmának erőszakos létesítését követelte és ezzel izgatott.

Derkovits Gyuláné sz. Dombay Viktória vádlott fenti időben a kilakoltatásnak foganatosítására kirendelt Dömötör István és Deczli Sándor államrendőröknek ellen-

szegült és azokkal dulakodott, tehát a hatóság közegeit hivatásuk jogszerű gyakorlásában erőszakkal akadályozta.

Vádlottak a fenti megjelölt bűncselekményekben való bűnösségüket beismerték, és beismerésüket a főtárgyalás egyéb adatai megerősítették.

Az ítélet egyéb rendelkezései a felhívott törvényszakaszokon alapszik.

Budapesten 1932. május 23.

Dr. Szemák Jenő m. kir. törvényszéki tanács elnök, Dr. Janovich Tibor m. kir. törvényszéki bíró, előadó.

A kiadvány hitelül: (olvashatatlan aláírás) sk. tisztviselő

Ez az ítélet „Derkovits Gyula Józseffel szemben jogerős, Derkovits Gyuláné sz. Dombay Viktóriával szemben jogerős és végrehajtható.”

(olvashatatlan aláírás) m. elnök. sk.”